

ALKUPERÄINEN JULKAISU JA VIITTAUS

Portman, S. (2022). Iloa, intoa ja yhteisöllisyyttä koulun lukutaitotyöhön! Kirkonkylän koulussa innostetaan lukemaan yhdessä. Kielikukko 2/2022.

Iloa, intoa ja yhteisöllisyyttä koulun lukutaitotyöhön! Kirkonkylän koulussa innostetaan lukemaan yhdessä

Sanna Portman

Ingressi

Koulun toimintakulttuurin rakentaminen lukemaan innostavaksi vaatii paljon aikaa ja työtä monella rintamalla, mutta samalla antaa paljon koko koulu yhteisölle. Olemme Kirkonkylän koulussa tehneet vuosikausia tavoitteellista työtä lukemisen edistämiseksi ja lukuinnon lisäämiseksi. Olemme luoneet pysyviä ja säännöllisiä lukemaan innostavia rakenteita, teemme yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, meillä on monenlaista yhteisöllistä ja elämyksellistä toimintaa lukemisen ympärillä sekä tuemme koteja lukemisen edistämässä. Koulun aikuiset toimivat malleina lukevista aikuisista ja innostavat esimerkillään lukemaan. Kouluympäristö innostaa lukemaan monenlaisilla lukupesillä ja kirjallisuuden hahmot seikkailevat luokkien sisustuksissa.

Avainsanat: lukemaan innostaminen, oppimisympäristö, osallisuus, lukevan aikuisen malli, lukeva yhteisö

Lukemiseen innostaminen on suunnitelmallinen osa koulun arkea

Lukemiseen innostavan toimintakulttuurin rakentamisessa oppilaiden osallisuuden vahvistaminen, yhteisöllisyyden voima ja myönteisten lukukokemusten tarjoaminen ovat olleet tärkeitä tukipilareita. Myös lukuympäristön monipuolisuus ja opettajien oman mallin korostaminen ovat osaltaan tukeneet lukevan toimintakulttuurin luomisessa. On hyvä huomata, että yhteisöllisyys, myönteisyys ja osallisuus eivät tue vain lukijana kasvamista, vaan kaikkea oppimista ja hyvinvointia sekä aikuisilla että lapsilla. Myönteisestä lukemiseen innostavasta toimintakulttuurista hyötyy koko koulu yhteisö, ja parhaimmillaan se säteilee myös ympäristöönsä.

On tärkeää, ettei lukemiseen innostaminen ole irrallista, vaan osa koko koulun yhteisöllistä arkea. Olemme tavoitteellisesti pyrkineet luomaan pysyviä lukemista edistäviä rakenteita koulun arkeen. Lukemiseen innostaminen ja lukijaksi kasvaminen vaativat aikaa, ja sitä on järjestetty koulun kiireisestä arjesta. Meillä on ollut vuosikymmenen ajan viikoittainen koko koulun yhteinen lukutunti, jolloin koko koulu keskittyy lukemiseen. Koulukirjasto on tuolloin auki, ja kaikissa luokissa luetaan oppitunnin ajan koulun yhteisen päivänavauksen jälkeen. Koko koulun väki, myös aikuiset, rauhoittuvat tuolloin lukemaan ja kukin voi valita itselleen mieluisan lukupaikan. Tämä kiireetön, säännöllinen, rauhallinen lukuhetki toistuu joka viikko vuodesta toiseen. Tämän lisäksi järjestämme säännöllisesti koko koulun yhteisiä lukuviikkoja sekä kummilukuhetkiä, jotka osaltaan tukevat yhteisöllistä lukemista. Koulukirjastoa olemme kehittäneet niin, että kirjoja olisi esillä mahdollisimman paljon myös luokissa ja kirjallisuus olisi mukana arjessa. Oppilaiden osallisuutta on vahvistettu kouluttamalla oppilaita kirjastonhoitajiksi. Valikoimissa on pyritty ottamaan huomioon monenlaiset lukijat, monikieliset lukijat ja äänikirjoja käyttävät oppilaat. Jokaiselle pyritään tarjoamaan sopivaa ja kiinnostavaa luettavaa.

ALKUPERÄINEN JULKAISU JA VIITTAUS

Portman, S. (2022). Iloa, intoa ja yhteisöllisyyttä koulun lukutaitotyöhön! Kirkonkylän koulussa innostetaan lukemaan yhdessä. Kielikukko 2/2022.

Digitaalisuuden ja kirjallisuuden yhdistäminen, ei erottelu, on myös valjastettu houkuttelemaan lapsia lukemisen pariin. Digitaaliset työtavat voivat innostaa lapsia, joita lukeminen ei muuten houkuttele. Kirjallisuuden käsittely digitaalisuuden avulla esimerkiksi niin, että lapset itse tekevät toisilleen kirjoista toiminnallisia tehtäviä innostaa monia. Aidot tilanteet, joissa lasten ääni saa myös oikean yleisön auttavat lapsia voimaantumaa ja innostumaan. Näin koulussa voidaan luoda puitteet oppivalle yhteisölle, jossa tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja edistetään vastuullisuutta. Digimenetelmätkin pääsevät parhaimpaan arvoonsa, kun niitä yhdistetään kirjallisuuden ja oman toiminnan kanssa.

Olemme järjestäneet monenlaista elämyksellistä ja yhteisöllistä toimintaa lukemisen ympärille. Tavoitteena tukea myönteisen lukijayhteisön kehittymistä ja vertaisinnon jakamista. Yhteinen mukava toimintaa kirjojen ympärillä innostaa lukemaan lisää ja luo myönteisiä kokemuksia lukemisesta. Koulussa näitä kokemuksia voidaan helposti luoda. Esimerkiksi elämykselliset lukupiirit ja parilukutuokiot ovat innostaneet oppilaita keskustelemaan kirjoista. Draama, pakohuoneet ja lukukassit ovat lisänneet toimintaa kirjojen ympärille. Kirjatrailerit ja vertaisvinkkaukset puolestaan ovat vahvistaneet lukuinnon jakamista oppilaiden välillä. On eri asia, kun kirjaa suosittelee kaveri kuin aikuinen. Kaverin esittelemä kirja kiinnostaa varmasti enemmän kuin opettajan, sillä kaveri osaa kertoa kirjasta lapsen tavoin. Myös yhdessä ääneen lukemiselle on hyvä varata aikaa koko alakoulun ajan. Eri oppiaineisiin ja laaja-alaiseen osaamiseen löytyy sopivaa kirjallisuutta, jonka käsittely yhdessä innostaa, tukee ja syventää sisältöjä. Kirjallisuuden käyttö toimii myös eriyttämisessä mainiosti. Luokan yhteiset ääneen lukuhetket ovat ihania tilanteita, joissa päästään nauttimaan kirjallisuudesta ja yhdessä olosta. Näin rakentuu luokan myönteinen lukuilmapiiri.

Olemme panostaneet fyysisen ympäristön voimaan lukuinnon vahvistamisessa. Meillä on monenlaisia lukupesäjä ja luokkahuoneet on sisustettu lastenkirjallisuuden tapahtumapaikkojen mukaisesti. Koulusta löytyy mm. Tylypahka, Muumilaakso ja Koiramäki. Oppilaat ovat itse päättäneet, minkä lastenkirjan mukaan luokkansa sisustavat, suunnitelleet ja toteuttaneet sisustuksen. Välillä vanhemmatkin ovat olleet mukana maalaamassa tai tapetoimassa seiniä. Tämä on osaltaan lisännyt arkipäiväistä keskustelua kirjallisuudesta koulussa sekä vahvistanut yhteisöllisyyttä. Parhaillaan tavoitteena on laajentaa lukuympäristöä myös koulun pihalle. Suunnitelmissa on tarjota uusia lukuelämyksiä riippumatoissa, majoissa ja tarinapolulla lähimetsässä. Ideana tässä on luoda lämpimiä lukumuistoja ja vahvistaa oppilaiden lukijuutta myös vapaa-ajalla.

Lukeva koulu laajenee koteihin ja sidoryhmiin

Olemme pyrkineet tukemaan koteja lukemisen edistämässä. Koulun tasa-arvoistava tehtävä lukemaan opettamisessa ja innostamisessa korostuu kouluissa, joissa kaikki lapset eivät saa kotoa tukea lukutaitonsa kehittämiseen. Lukemiseen innostaminen ja myönteisen lukemiseen innostavan kulttuurin rakentaminen ovatkin merkittäviä osia syrjäytymisen ehkäisyssä. Koulun tehtävä on huolehtia siitä, että jokaisella on mahdollisuus löytää lukemiseen ilo ja sitä kautta löytää paikkansa yhteiskunnan täysivaltaisena toimijana. On tärkeää, että koulussa tehtävä lukutaitotyö säteilee myös koteihin ja sitä varten on hyvä olla erilaisia säännöllisiä toimintatapoja. Esimerkiksi esikoululaisille vanhempineen on järjestetty

ALKUPERÄINEN JULKAISU JA VIITTAUS

Portman, S. (2022). Iloa, intoa ja yhteisöllisyyttä koulun lukutaitotyöhön! Kirkonkylän koulussa innostetaan lukemaan yhdessä. Kielikukko 2/2022. koulun tiloissa lukuhetkiä, koteihin on tarjottu kirjavinkkejä (esim. lukujoulukalenteri) ja koulun aulaan tehty ”kirjat kierto”-hylly. Olemme edistäneet koteihin ”iltasatu on ihmisen parasta aikaa”-ajatusta, jotta ääneen lukemisen arvo ja merkitys säilyisi senkin jälkeen, kun lapsi oppii lukemaan.

Kokemuksemme mukaan yhteistyö eri toimijoiden kanssa innostaa. On tärkeää, että oppilailla on malleja monenlaisista lukevista aikuisista ja että lukutaidon merkitystä korostetaan monelta suunnalta. Toimivia yhteistyömuotoja ovat olleet sanataideyhteistyö ja kirjailijavierailut kirjaston kanssa. Kaupungin kulttuuritoimen järjestämä vuosittainen Sanataidehaaste on innostanut oppilaita kirjoittamaan ja varsinkin koulun oppilaiden menestys kilpailussa on lisännyt innostusta entisestään ja laajemmalle. Oppilaiden tekstien julkaisulla aidoissa medioissa on valtava voima oppilaiden innostamisessa sekä kirjoittamaan että lukemaan. Vuosien varrella olemme kokeilleet myös koulukoiraan lukukaverina ja lukumummin kanssa lukemista yhteistyömuotoina.

Kaiken kaikkiaan lukemiseen innostavassa myönteisessä, yhteisöllisessä ja osallistavassa toimintakulttuurissa on tärkeää, että kirjallisuuden ympärille rakennetaan monenlaista yhteistä toimintaa, lämmintä vuorovaikutusta ja että koulun aikuiset toimivat lukevina malleina. Huippuhetkiä ovat olleet ne, kun koulun aikuiset ovat palanneet omiin lapsuuden lempikirjoihinsa ja esitelleet niitä oppilaille tai kun kummilukuhetkissä kuudesluokkalaiset ja ekaluokkalaiset parit lukevat yhdessä lukupesissä. Tai kun koko koulun väki on ratkonut pakopelipulmaa draaman avulla tai kun pienryhmäläiset ovat syventyneet elämyksellisessä lukupiirissä kirjallisuuskeskusteluun.

Positiivinen lukemisen kulttuuri edistää oppimista

Pienet yhteiset lukemisen hetket arjessa rakentavat yhteisiä mukavia lukumuistoja sekä tukevat yhteisöllisyyttä. Parhaimmillaan lukemisen ilo ja into tarttuvat sekä tukevat myönteistä kierrettä, joka edistää muutakin oppimista ja hyvinvointia koulussa. Innostuneet opettajat innostavat paitsi oppilaita myös koko työyhteisöä. Aito innostus tarttuu ja leviää.